

မြန်မာနိုင်ငံ
 ရောဝတီ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသရှိ
 မျိုးစပါး ဝယ်လိုအားနှင့်
 ရောင်းလိုအားစနစ်ကို
 လေ့လာခြင်း

အဘိရူကာ စုပေါင်း၊ မာရ်ဂျာ ထိုင်ဆင်၊
 ဂျန်နီပိမ် အော်ဒေ-ဗယ်လင်ဂါ၊
 တင်မောင်ရွှေ၊ နိုင်လင်းဦး

ရည်ရွယ်ချက်

ဤလေ့လာမှုသည် မျိုးစပါး ကဏ္ဍ ပိုမိုကောင်းမွန်ရေးအတွက် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု နှင့် စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးရန်ပုံငွေ (LIFT) ၏ အနာဂတ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများတွင် ဘက်ပေါင်းစုံဖြင့် ရေရှည်တည်တံ့ကောင်းမွန်မှုများ ဖြစ်ထွန်းစေမည့် အကြံဉာဏ်ကောင်းများ ပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။

နည်းလမ်း

ဤလေ့လာမှုသည် ယခင်လေ့လာထားပြီးသော စာတမ်းများကို သုံးသပ်ထားပြီး မြစ်ဝကျွန်းပေါ် ဒေသ အောက်ပိုင်းမြို့နယ်များ (ဘိုကလေး၊ လပွတ္တာ) နှင့် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ အထက်ပိုင်းမြို့နယ်များ (နေဖြူ၊ ဟင်္သာတ)တို့တွင် မျိုးစပါး သုံးစွဲမှု အိမ်ထောင်စု စစ်တမ်းကောက်ခြင်း၊ အစိုးရ၊ ပုဂ္ဂလိက၊ NGO အထောက်အပံ့စီမံချက်များ စသော မျိုးစပါးထုတ်လုပ်သူများ၏ ဝယ်လိုအား နှင့် ရောင်းလိုအား စစ်တမ်း ကောက်ခြင်း၊ မျိုးစပါး စနစ်များ၊ မျိုးစပါး တန်ဖိုးကွင်းဆက်၊ မျိုးစပါးထုတ်လုပ်သည့် အခြေအနေ၊ မျိုးစပါး စိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းသော ပတ်ဝန်းကျင်တို့ကို သုံးသပ်သော မျိုးစပါးကဏ္ဍ စစ်တမ်းကောက်ခြင်းတို့ကို အသုံးပြုခဲ့သည်။

အဓိက ဖတ်ရှုသင့်သူများ

- စိုက်ပျိုးရေး ဝန်ကြီးဌာန (သုတေသန နှင့် တိုးချဲ့ပညာပေး ဦးစီးဌာနများ)
- မျိုးစပါး နှင့် စိုက်ပျိုးရေး တန်ဖိုးမြှင့် ကွင်းဆက်ဖြစ်ထွန်းရေးတွင် ဆောင်ရွက်နေကြသော ဖွံ့ဖြိုးရေး မိတ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများ
- ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍ မျိုးစေ ထုတ်လုပ်သူများ
- NGOများ
- စိုက်ပျိုးရေး တက္ကသိုလ်များ
- တက္ကသိုလ်များမှ သုတေသန ပညာရှင်များ
- မူဝါဒ ရေးဆွဲသူများ

အဓိကတွေ့ရှိချက်များ

မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ အောက်ပိုင်းတွင် (၉၆) ရာခိုင်နှုန်း၊ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ အထက်ပိုင်း တွင် (၇၀) ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်သော လယ်သမားအများစုသည် ယင်းတို့၏ လယ်မှု ထွက်သော စပါးများ သို့မဟုတ် အခြားသော ပြင်ပအရင်းအမြစ်များမှ မျိုးစပါးများကို အသုံးပြုကြသည်။ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ အောက်ပိုင်းရှိ လယ်သမား လေးပုံသုံးပုံခန့် နှင့် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ အထက်ပိုင်းရှိ လယ်သမား(၈၂)ရာခိုင်နှုန်း တို့သည် ၂ နှစ်-၃နှစ် လျှင် တစ်ကြိမ်ကျ မျိုးစပါးများကို လဲလှယ်ကြသည်။ ဒေသမျိုးများက ဈေးကောင်းရသော်လည်း အထွက်နည်းသဖြင့် ကုန်ကျစရိတ်ကို မကာမိချေ။ မျိုးကောင်းမျိုးသန့်များကို သုံးမှသာ ပို၍ မြတ်စွန်းသည်။ နှစ်စဉ် ထုတ်လုပ်နေသော စီးပွားဖြစ်မျိုးသန့်မျိုးစေ့ (CS) အားလုံး၏ (၇၀)ရာခိုင်နှုန်းမှာ - ဆင်းသုခ၊ ဆင်းသွယ်လတ်၊ ပေါ်ဆန်းမွှေး၊ သီးထပ်လျင်၊ ဧရာမင်း၊ နံကား ဟူသော အဓိက မျိုး(၆)မျိုးမျှသာ ဖြစ်ကြသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် မှ ၂၀၁၅ခုနှစ် အတွင်းတွင် စီးပွားဖြစ်မျိုးသန့်မျိုးစေ့ ထုတ်လုပ်ရောင်းချမှုပမာဏမှာ နှစ်စဉ် အနည်းဆုံး ၆.၅ ရာခိုင်နှုန်း တိုးတက်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၅-၁၆ ခုနှစ်တွင် ၄ ရာခိုင်နှုန်း လျော့နည်းသွားခဲ့သည်။ စီးပွားဖြစ်မျိုးသန့်မျိုးစေ့ ဖူလုံမှုမှာ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ အောက်ပိုင်း တွင် စိုက်ပျိုးရေးဥယျာဉ်ပေါင်း၏ ၀.၄ ရာခိုင်နှုန်း မှ ၅ ရာခိုင်နှုန်းထိ ရှိခဲ့ပြီး မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ အထက်ပိုင်းတွင် ၆ ရာခိုင်နှုန်း မှ ၂၉ ရာခိုင်နှုန်းထိ ရှိခဲ့သည်။

ဧရာဝတီတိုင်းတွင် မျိုးစပါးကဏ္ဍ၌ ပိုမို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် စီးပွားဖြစ်မျိုးသန့်မျိုးစေ့ဝယ်ယူမှုမှာ တစ်နှစ်လျှင် ၄ ရာခိုင်နှုန်း တိုးတက်လာခြင်းကြောင့် မျိုးစပါးဈေးကွက် သည် ၂၀၂၁-၂၂ ခုနှစ်တွင် မျိုးစေ့ (၆၆၇,၅၀၀)တင်း အထိ ရှိလာနိုင်ပြီး ၎င်းမှာ စပါးစိုက် လယ်မြေ ဧရိယာစုစုပေါင်း ၏ ၅ ရာခိုင်နှုန်း တွင်သာ လွှမ်းခြုံမှု ရှိမည် ဖြစ်သည်။ စီးပွားဖြစ်မျိုးသန့်မျိုးစေ့ ထုတ်လုပ်မှု တိုးတက်လာစေရန်အတွက် ယင်း၏ ပထမမျိုးဆက် မျိုးစပါးများ ပွားများထုတ်လုပ်မှုလည်း တိုးတက် လာရန် လိုအပ်ပါသည်။ စီးပွားဖြစ်မျိုးသန့်မျိုးစေ့ ဝယ်ယူအား နှစ်စဉ် ၃ ရာခိုင်နှုန်းခန့် တိုးနေသော ခေ့ဖြူမြို့နယ်တွင် ၂၀၁၆-၁၇ ခုနှစ်အတွင်း တင်းပေါင်း (၉၀,၀၀၀) လိုအပ်ရာမှ ၂၀၂၁-၂၂ ခုနှစ်တွင် တင်းပေါင်း (၁၀၅,၀၀၀)ထိ လိုအပ်လာမည် ဖြစ်သည်။ ဟင်္သာတမြို့နယ်တွင် စီးပွားဖြစ်မျိုးသန့်မျိုးစေ့ ဝယ်ယူအား သည် နှစ်စဉ် ၅ ရာခိုင်နှုန်း တိုးမည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။ ထိုကြောင့် ၂၀၁၆-၁၇ ခုနှစ်တွင် ဝယ်ယူအား တင်းပေါင်း (၃၇,၀၀၀) ရှိနေရာမှ ၂၀၂၁-၂၂ ခုနှစ်တွင် တင်းပေါင်း (၇၄,၄၀၀)ထိ နှစ်ဆတိုးကာ မျိုးစပါး ဝယ်ယူသုံးစွဲသည့်နှုန်းသည်လည်း ၂၀-ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်လာမည်။ ဘိုကလေး နှင့် လပွတ္တာ မြို့နယ်တို့တွင် တူညီချက် များစွာ ရှိသည့်အတွက် အတူတူမှ မှတ်ယူရသည့်အပြင် ၎င်းစပါး စိုက်ဧရိယာမှာလည်း အလွန်ကြီးမားလှရာ အဆိုပါ (၂)မြို့နယ်၏ စီးပွားဖြစ်မျိုးသန့်မျိုးစေ့ သုံးစွဲမှု ၁၅ ရာခိုင်နှုန်း ရှိလာရေးရည်မှန်းချက်သည် ၂၀၂၁-၂၂ ခုနှစ်တွင် စုစုပေါင်း စပါးစိုက်ပျိုးမြေဧရိယာ၏ ၅ ရာခိုင်နှုန်း ကိုသာလွှမ်းခြုံမှုရှိမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကြောင့် ၂၀၁၆-၁၇ ခုနှစ်တွင် ဝယ်ယူအား တင်းပေါင်း (၅၄,၀၀၀) ရှိနေရာမှ ၂၀၂၁-၂၂ ခုနှစ်တွင် တင်းပေါင်း (၁၀၈,၀၀၀)ထိ နှစ်ဆတိုးလာမည် ဖြစ်သည်။

မျိုးစပါးထုတ်လုပ်သူတို့၏ အဓိကစိန်ခေါ်မှုများမှာ

- မျိုးများကို လဲလှယ်သုံးစွဲတတ်ရန် အသိပညာပေးခြင်း၊ မျိုးစပါးအကြောင်း သိရှိလာစေရန်/ မျိုးသစ်များကို လူသိများစေရန် နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- မျိုးစပါး ထုတ်လုပ်ရေးအတွက် လယ်ယာသုံးစက်ကိရိယာများ မလုံလောက်ခြင်း၊
- မျိုးသန့်မျိုးပွား မျိုးစေ့ (RS) အလုံအလောက် မရရှိခြင်း၊ မျိုးစပါး စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အဆင့်များအတွက် ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးပေးသည့် ဝန်ဆောင်မှုကို လက်လှမ်းမမီခြင်း၊
- ရပ်ရွာအခြေပြု မျိုးစေ့ထုတ်လုပ်မှု စီမံကိန်းများ ရေရှည်တည်တံ့နိုင်ရေး နှင့် စီးပွားဖြစ် မျိုးသန့်/အရည်အသွေးကောင်း မျိုးစေ့ ဈေးကွက်ဝယ်ယူအား တည်ငြိမ်မှုမရှိခြင်း တို့ ဖြစ်သည်။

မျိုးစပါးထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်တွင် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူတို့၏ အဓိကစိန်ခေါ်မှုများမှာ

- မျိုးစပါး ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများကို စစ်ဆေးနိုင်စွမ်းရှိသည့် ဝန်ထမ်းအင်အား မလုံလောက်ခြင်း၊
- မျိုးစပါး ထုတ်လုပ်သူတို့တွင် အရည်အသွေး ထိန်းသိမ်းမှု လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အားနည်းခြင်း၊
- ရန်ကုန်ရှိ မျိုးစေ့ ဓာတ်ခွဲခန်း တွင် စွမ်းဆောင်ရည် နှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများအားနည်းနေခြင်း၊
- စပါးမျိုးသစ်များ ဈေးကွက် ဖြစ်ထွန်းရေး နှင့် စပါးမျိုးသစ်များကို အများပြည်သူသိရှိရေးလုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်မှုတွင် အားနည်းနေခြင်းများ၊
- မျိုးစေ့ထုတ်လုပ်ရေးအတွက် ချေးငွေများ လိုအပ်ခြင်း၊
- မျိုးစေ့ကဏ္ဍအတွင်း ပါဝင်ပတ်သက်သူများ အချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအားနည်းခြင်းကြောင့် မျိုးစေ့တန်ဖိုး ကွင်းဆက် ပြတ်တောက်နေခြင်းတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

ဤလေ့လာမှုကို အခြေခံပြီး ဧရာဝတီ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသရှိ မျိုးစပါးကဏ္ဍအသွင်ကူးပြောင်းရေး အတွက် အကြံပြုချက် (၁၂)ချက် ကို ဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ- ဆန်စပါးမျိုးအသစ်များနှင့် သက်ဆိုင်သည့် သတင်းအချက် အလက်များကို တောင်သူများအား သိရှိလက်လှမ်းမီစေခြင်းဖြင့် ယင်းမျိုးသစ်များ ပြောင်းလဲ သုံးစွဲလာရေး မြှင့်တင်ရန်၊ ဈေးကွက်အသစ်ဖန်တီးပေးခြင်းအားဖြင့် မျိုးသစ်များ ပြောင်းလဲသုံးစွဲလာရေးမြှင့်တင်ရန်၊ တောင်သူများကို အရည်အသွေးကောင်း မျိုးစေ့များ သုံးစွဲခြင်း၏ အားသာချက်များကို သိရှိစေပြီး အဆိုပါ အရည်အသွေးကောင်းမျိုးစေ့ ဝယ်ယူအားကို မြှင့်တင်ပေးရန်၊ ဆန်စပါး ဈေးကွက်တွင် အရည်အသွေး ကွာဟမှုကြောင့် တန်ဖိုးကွာဟမှုကို တောင်သူများအားသိရှိစေပြီး အရည်အသွေးကောင်းမျိုးစေ့ ဝယ်ယူအားကို မြှင့်တင်ပေးရန်၊ တောင်သူများနှစ်ခြိုက်သည့် မျိုးစေ့များကို ၎င်းတို့လက်လှမ်းမီမှုမြှင့်တင်ရန် အတွက် တောင်သူအဆင့် အရည်အသွေးကောင်း စပါးမျိုးစေ့ ထုတ်လုပ် ဖြန့်ဝေခြင်းစနစ်ကို အားပေးရန်၊မျိုးစေ့ ထုတ်လုပ်မှုသင်တန်းရရှိပြီး စံနစ်တကျမျိုးစေ့ထုတ်နေသော တောင်သူများက စီးပွားဖြစ် မျိုးထုတ်လုပ်နိုင်ရေးကို အားပေးရန်၊ အစိုးရပိုင် ဆန်စပါးမျိုးစေ့မြို့များ၏ အခြေခံအဆောက်အအုံများကို အဆင့်မြှင့်ရန်၊ ရန်ကုန်ရှိ မျိုးစေ့ အရည်အသွေးထိန်းချုပ်ရေး ဓာတ်ခွဲခန်း၏ အခြေခံအဆောက်အအုံ နှင့် စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ပေးရန်၊ မြို့နယ်အဆင့် မျိုးစေ့အရည်အသွေး စစ်ဆေးအာမခံခြင်းကို ဝန်ဆောင်မှု ပေးသော ဌာနခွဲများ ထူထောင်ရန် ၊ မျိုးစေ့သန့်စင်ရေးနှင့် သိုလှောင်ရေးဝန်ဆောင်မှုများအတွက် လိုအပ်သလိုထောက်ပံ့ပေးရန်၊ ပုဂ္ဂလိက မျိုးစေ့ထုတ်လုပ်သူများ ၏ မျိုးစေ့ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများကို အထောက်အကူပြုသော မူဘောင်တစ်ခုကို ရေးဆွဲရန်၊ ဧရာဝတီတိုင်းအတွင်း မျိုးစေ့ကဏ္ဍတွင် ပါဝင်ပတ်သက်သူများက ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည့် မျိုးစေ့ကဏ္ဍဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းအဖွဲ့ အစည်းတစ်ခုကို ထူထောင်ရန်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

အစီရင်ခံစာ အပြည့်အစုံကို www.lift-fund.org တွင် ရယူနိုင်ပါသည်။

UNOPS Fund Management Office
 12(O) Pyi Thu Lane, 7 Mile, Mayangone Township, Yangon, Myanmar
 Phone: +95 1 65 7280~87, Fax: +95 1 65 72 79 Email: lift@unops.org
lift-fund.org | facebook.com/liftfund | twitter.com/liftfund

managed by UNOPS

THE RICE SEED SUPPLY AND DEMAND SYSTEM

in the Ayeyarwady
Delta, Myanmar

Abishkar Subedi, Marja Thijssen,
Genevieve Audet-Bélanger, Tin Maung
Shwe and Naing Lin Oo

PURPOSE

The study aims to provide the Livelihoods and Food Security Trust Fund (LIFT) with recommendations for its future investments for improving the rice seed sector's performance in an integrated and sustainable way.

METHODOLOGY

The study used desk review; household survey on seed use in the townships of the lower delta (Bogale, Labutta) and upper delta (Hinthada and Danuphyu); seed production and supply study among seed producers within the public, private and NGO supported seed projects, and rice seed sector study through analysis of seed systems, seed value chains, the seed intervention landscape and the seed enabling environment.

TARGET AUDIENCES OF THIS STUDY

- Agriculture ministry (research and extension departments)
- Development partners focussed on seed and agri-value chain development
- Private seed sector
- NGOs
- Agriculture universities
- University researchers
- Policy makers

MAIN FINDINGS

The majority of the farmers, 96 per cent in the lower delta, and 70 per cent in the upper delta source their seed either from their own fields or from other informal seed sources. Almost three-quarters of the farmers in the lower delta and 82 per cent in the upper delta indicated they renew their seed stock every two or three seasons. The higher sales prices for local varieties do not compensate for the lower yields obtained with local varieties, and gross profit is higher for farmers producing rice of improved varieties. Seventy per cent of the total volume of certified seeds produced each year is from six main varieties: Sin Thukha, Sin Thwe Latt, Paw San Yin, Thee Htet Yin, Ayar Min and Hnan Kar. The volume of certified seed production and sales show an increase of at least 6.5 per cent each year from 2012 to 2015, while a decrease of 4 per cent was observed in the 2015-2016 season. The lower delta has 0.4 to 5 per cent of the area covered by certified seeds, while in the upper delta 6 to 29 per cent of the areas are covered by certified seeds.

With investments in seed sector development in the Ayeyarwady region, and a 4 per cent p.a. increase in certified seed purchases, the seed market would grow to 667,500 baskets and cover nearly 5 per cent of the rice area by 2021-2022. The early generation seed would need to increase modestly to facilitate the growth in certified seed production. In the Danuphyu township where an increase in the demand for certified seed of 3 per cent per annum is reasonable, the amount of certified seed would increase from 90,000 baskets in 2016-2017 to 105,000 baskets in 2021-2022. In the Hinthada township, an annual growth rate of 5 per cent in the use of certified seed was considered feasible. This would double the demand for certified seed from 37,000 baskets in 2016-2017 to 74,400 Baskets in 2021-2022, giving a seed purchase rate of 20 per cent. The Bogale and Labutta townships were considered together as they share many similarities and the area of rice is very large, an ambitious growth rate in certified seed use of 15 per cent was used to increase the proportion of land planted to 5 per cent by 2021-2022. This translates to a doubling in demand from 54,000 baskets in 2016-2017 to 108,000 baskets in 2021-2022.

Main challenges for rice seed chain operators

- promoting variety turn-over; creating variety awareness/popularising new varieties
- inadequate seed production and processing equipment in seed production and at seed farms
- access to sufficient quantity of quality registered seed; access to seed inspection services
- sustainability of community-based production schemes; and unstable demand for certified/quality seed

Main challenges for rice seed chain service providers

- insufficient capacity for seed inspection
- lack of internal quality control procedures among seed producers
- limited capacity and infrastructure of Yangon seed lab
- responsibility of variety promotion/market development for new varieties
- lack of credit for seed production
- fragmented seed value chain with limited communication and collaboration between different stakeholders

Based on our studies, we have formulated 12 recommendations for rice seed sector transformation in the Ayeyarwady delta which include: promote the uptake of new varieties through providing farmers with adequate information on these varieties; promote the uptake of new varieties through market creation; strengthen the demand for quality seed by showing its value to farmers; strengthen the demand for quality seed by quality differentiation in the grain market; strengthen the informal seed system to increase access to farmers' preferred varieties and quality seed; strengthen the business orientation of seed producers in intermediary seed systems; upgrade the seed production infrastructure of public seed farms; upgrade capacity and infrastructure of the Yangon seed quality control laboratory; develop a township level seed quality assurance unit; strengthen seed processing and storage facilities; support an enabling seed regulatory framework for emerging private seed producers; and establish a seed sector platform for dialogue, alignment and coordination for the Ayeyarwady region.

The full report is available at www.lift-fund.org

UNOPS Fund Management Office

12(O) Pyi Thu Lane, 7 Mile, Mayangone Township, Yangon, Myanmar

Phone: +95 1 65 7280~87, Fax: +95 1 65 72 79 Email: lift@unops.org

lift-fund.org | facebook.com/liftfund | twitter.com/liftfund

managed by UNOPS